

Tóth Ferenc*

A Magyar Királyi Honvéd Légierő Bf 109-es vadászrepülőgépeinek nyomában III. rész

ÚJRA A KUTATÁSI TERÜLETEN

Egy teljes szakosztály jelent meg Légrádi Lajos és Magó Károly vezetésével a hegyen. A kutatócsoport szisztematikusan tovább ásta a becsapódás helyszínét, egynegyed hektár területen az összes 1cm-nél nagyobb fémet, műanyagot megjelölte, majd másnap összeszedte. Újabban előkerült repülőgépből származó darabok – a korábban megtaláltakkal összeillesztve – segítettek a nagyobb részek azonosításában.

Mindannyi fáradozás ellenére kétséget kizáró leletek nem kerültek elő. A fellelt motorágy-darab és a helyszíntől 100 méterre meglapuló gyűrű alakú kiegyenlítő orrsúly csak a Bf 109-es típus megerősítéséről tettek tanúságot.

2010 novemberében a repülőgép feltárásának eredményéről tájékoztatták a pilóta testvérét.

A megtalált leletek és feltárt adatok a kutatók számára bizonyosságot tettek arról, hogy a megtalált repülőgép Varga László magyar pilóta történetéhez kapcsolódik.¹⁷

A megbízható érvek, Varga László repülőgépeinek és emberi maradványainak megtalálására utalnak.

- A repülőgép-maradványok helyszíne a jelentett eltűnés körzetének közepén található;
- a roncsok Bf 109 típusú repülőgépből származnak;
- a repülőgép-darabok egyes részein a magyar nemzeti trikolór színei láthatók;
- csak a 102. vadászrepülő osztály alkalmazta a Bf 109 típusú repülőgép függőleges vezérsíkján a trikolórt;
- a zubbony gombján a Magyar Királyi Honvéd Légierő jelzése található;
- a 102. vadászrepülő osztály csak Varga László szakaszvezetőt jelentette eltűntnek ebben a körzetben;
- olyan időpontban történt az esemény, amikor a környék lakossága rettegésben élt. A közigazgatás már megszűnt.

23. ábra. Motortartó (balra) és kiegyenlítő orrsúly (jobbra)

* Országos Vízügyi Főigazgatóság, főtanácsos. Vízügyi szakmérnök. Bajai főiskola vízügyi gépészeti oktatója. A Magyar Roncskutatók egyesületének és a Magyar Veterán Repülők Szövetségének tiszteletbeli elnöke.

24. ábra. A győri MWG-ben összeszerelt Messerschmitt Bf 109Ga-4-es (V.757, gyári szám 91023) restaurált, színes fotója

A KÖZVETETT BIZONYÍTÉKOK ELFOGADÁSA A REPÜLÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSBAN

Varga László húga az eltelt évtizedek ellenére sem adta fel a reményt. A lelkiismeretes munkával összeállított történetek és az egyértelműen azonosított repülőgép-darabok annyira összeillettek, hogy Erzsébet néni elfogadta az öccsével kapcsolatos eredményeket.

Tollat ragadott és megírta meggyőződését:

„Légrádi Lajos és Punka György repüléstörténet kutatók és Magó Károly zászlós tájékoztatása szerint, melyet a repülőgép roncsdarabok elemzése, és a korabeli dokumentumok alapján állítottak össze, nagy esély mutatkozik arra, hogy az eltemetett ismeretlen magyar pilóta a testvérem. Kérem Önt, hogy amennyiben lehetséges végezzék el a személyazonosítást a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján. Amennyiben a közvetett bizonyítékok elegendőek a személyazonosság megállapításához, nem kérem a DNS azonosítás elvégzését, mert számomra elegendőek a rendelkezésre álló bizonyítékok ahhoz, hogy megnyugvást kapjak testvérem sorsa felől...
...úgy vélem, hogy ez az utolsó lehetőségem, arra, hogy megtudjam, mi lett a testvérem sorsa. Nagyon fontos számomra, hogy végre bizonyosságot kapjak vele kapcsolatban, mely véget vetne a hosszú, és reménytelen várakozásnak.”

A SÍRKŐ FELIRATÁNAK LECSZOLÁSA ÉS ÚJRAÍRÁSA

„Beceneve 'órás' volt, mert kitanult órás szakmáját a háború eseménytelen időszakában is folytatta. Pilóta akart lenni, és pilóta is lett. Mikulás napján Kis Ernővel együtt jöttek. Hozták magukkal a hálósájkjukat. Abban aludtak a másik szobában, abban a lakásban, amely háborús vándorlásunk második állomása volt. Reggel elment. Utána már nem jött többé. Semmi értesítést nem kaptunk. Kis Ernő amerikai fogságból írta meg, hogy nem találja társát. Kértem a Vöröskereszt és a Pécsi TV segítségét. Nem jött semmi válasz.” Mesélte el maga elé nézve, történetét Erzsí néni. Az eltűnés a család magába fojtott legendája maradt. Volt időszak, amikor nem merték keresni, édesapja sem beszélt róla. Punka György és Takács László repüléstörténet-kutatók a '90-es évek elején érdeklődtek, de kellett egy véletlen találkozás a természetszerető ember és a kutatók között, hogy az események sorozatát ki lehessen deríteni.

„Életem legszebb napja, hogy kiderült. Legszebb karácsony, amit csak kaphattam. Félttem, hogy nem érem meg e napot” – mesélte tovább Erzsí néni.

„Ismeretlen magyar katona” sírfelirat helyett felkerült a kőre: Varga László magyar királyi vadászpilóta.

Nehéz döntést követően a kutatók óvatosan megkérdezték Erzsí nénit, mit szólna ahhoz, ha együtt az 1944. december 11-én történt esemény helyszínét is meglátogatnánk. Igent mondott. A helyszínen a kutatók átadták azt a rajzot, amely tíz évvel korábban készült és a lezuhant repülőgép valószínű helyzetét ábrázolja. Majd a német katona temetőben, immár Varga László kőbevésett nevével jelzett sír mellett, újra felolvasták azt a búcsúztatót, amellyel egykor, mint „ismeretlen katonától” köszöntek el az elhunyt tisztelői és a pilótatársai.

KÖZVETETT BIZONYÍTÉKOK ELFOGADTATÁSA A REPÜLÉSTÖRTÉNET-KUTATÁSBAN

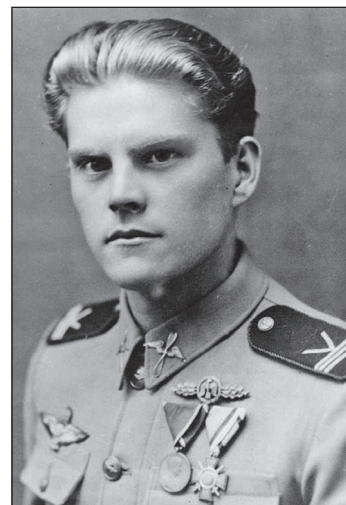
A kutatók eddig több mint száz repülőgép lezuhánási helyszínt kerestek fel, és több, mint tíz repülőszemélyzetet azonosítottak. Ez a kutatás volt az első, amelynél nem volt azonnal elfogadható bizonyíték, nem találtak visszaemlékezőt és nem akadt olyan személy, aki a helyszínt megmutatta volna. A kutatás mégis eredményesen zárult. A kutatók összerakják a tárgyak, események halmazát és szigorú logikával következtetést vonnak le azokból. A tapasztalati tények kiértékelésével érik el hihetetlennek tűnő eredményeket.

25. ábra. Varga Erzsébet, a pilóta húga Varga László magyar királyi vadászpilóta sírjánál

VARGA LÁSZLÓ PILÓTA

Varga László „a pilóta” meghatározó egyéniség volt Ercsiben.¹⁸ Az órásmester édesapja, Varga László kölesdi kékfestő, Puskás Mária az édesanya pedig faddi gyógykovács családból származott. Órásmesterségét Siófokon tanulta ki, majd egy hirdetés útján került a család Ercsibe 1927-ben. Üzletük a Fő (ma Bajcsy-Zsilinszky) utcában volt. Gyermekeik, László, 1922-ben, Erzsébet 1928-ban és Gizella 1938-ban született. Laci gyermekkor óta a motorok, gépek érdekelték, a fizika órákon a kis gőzgépek elindítása. Kiváló sportoló, magasugró, 100 m-es síkfutó volt. Zsolt Béla (Kollár) tanár úr kérte a szülőket, hogy fiúk tovább tanulhasson, de az édesapja az órásmesterséget követelte meg tőle. Katonai szolgálatra Fehérvárra vonult be a helyőrséghez. Jelentkezett a Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alaphoz, sikeresen vizsgázott és felvételt nyert. Megkezdődtek az oktatások a repülőgépeken. Váton iskolagépeken, Börgöndön vadászpilótákra repültek és Veszprém körzetében már a kötelékrepülést gyakorolták. „Spártai körülmények között kapják a kiképzést, amikor a környezet rossz, az ellátmány kevés, zsold 10 naponként 2 pengő. Tantermek, lakóhelyek silányak és télen az ablakréseken keresztül a hó a takarókat ellepi.” Írta Szilaj Varga Gyula csongrádi pilóta, M. Kir. Légierő szakaszvezető. A budaörsi repülőavatáson (a jelképes pilótavizsgán) maga a kormányzó, Horthy Miklós is jelen volt, láthatta mindezt az ország a filmhíradóban.

27. ábra. Varga László magyar királyi vadászpilóta szakaszvezető, a hűséges kísértő

Ő is megmutatta magát Ercsi felett gyakran – persze nem hivatalosan – brillírozva sturccolt a Fő utcai katonai parancsnokság felett, majdnem lekapva a Reisz mozi plakátját, billegtetve gépét. De lerepült Faddra is, megmutatva magát és gépét, szeretett nagyanyjának. Egyszer 50 métert zuhant egy gyengécske iskolagépen, de megúsza. Szabadidejében különféle repülőgép típusokat felsorakoztató maketteket készített. A hadiesemények felgyorsulásával a keleti frontra vezényelték a 102/1. vadászszázadhoz, ahol egységparancsnokának, Kovács József (beceneve, Juszuf) századosnak volt állandó kísértője. Oroszországban egyszer volt kényszerleszállása, Vinyicában meg is sérült. Nagy Sándor többször jött vele Ercsibe. Író, költő volt, versei a Magyar Szárnyakban jelentek meg. Később egy egészen más típusú díjat (Sztálin) kapott. Ekkor már számos társa elesett. Családja is rettegett, fel is költöztette őket Kelenföldre, a Budaörsi repülőtérről közelébe. Pilótaszóka volt, hogy az elesett bajtárs holmiját tiszteletből szétosztották egymás között emlékül. Egy társa golyólyuggatott mellényét ő kapta meg, amelyet édesapjának adott az udvari munkákhoz. Amikor Laci bácsit túlkoros lévén munkaszolgálatra vitték, a németek meglátva a mellényt levették róla, nem kímélve korát sem, inzultálták a ruha eredetével kapcsolatban. Bármilyen történet is volt, de valami csoda folytán Laci ment arra páncélozott gépkocsin

6. táblázat. A frontvonal 50 km-es körzetében, Bf 109 típusú repülőgéppel eltűnt pilóták (1944. december 10. – 1945. március 29.)

Varga László szkv. 102/1.	1944. XII. 11.	Eltűnt Tata – Buda – Vác légterében. (Valójában Budakeszi –Telki légterében. – Lekt.)	Légi harcban hősi halált halt.	Budaörsi német katonai temető.
Inkey Viktor hdgy.	1945. III. 8.	Eltűnt Kálóz – Soponya légterében.	Ejtőernyővel kiugrott.	
Szabó János hdgy. 101/I. oszt.	1945. III. 9.	Eltűnt Dég – Sárbogárd légterében.	1952-ig fogoly- táborban volt.	Sorsa ismeretlen.
Erdész Károly szkv. W-182 101/I. oszt.	1945. I. 11.	Eltűnt Zsámoly légterében, lelőtték Pétnél.	Légi harc.	
Domján Pál őrm. W-139 101/I. oszt.	1945. I. 23.	Eltűnt Ősi légterében.		
Szilágyi Sándor szkv. sárga 9 101/I. oszt.	1945. III. 21.	Eltűnt Várpalota K térségében.	Légi harc.	
Jencs Zoltán hdgy. 102/2. szd.	1944. XII. 10.	Eltűnt Székesfehérvár térségében.	Szovjet fogságban eltűnt.	
Molnár Lajos őrm. W-141 101/II. oszt. 101/5 v század	1945. II. 4.	Eltűnt Budapest–Esztergom térségében? Velencei-tó térségében Jak-9 U repülőgépek lelőtték.		
Karcsay János hdgy. W-159 101/I. oszt.	1945. I. 28.	Légvédelmi találat következtében lezuhant.		
W-103 101/I. oszt.	1944. X. 20.	Ismeretlen.	Ismeretlen.	Ismeretlen.
Ismeretlen magyar vadászipülőgép	1945. február	Lovasberény K, a Petőfi u. 13.-ba vitték be. Másnap szovjet katonai kórházban meghalt.	Homokbánya mellett kényszer- leszállt.	
Ismeretlen magyar vadászipülőgép	1945. március vége	Várpalota É-Ny Badacsony nevű terület.	Kényszerleszállt a pilóta benne égett a gépben.	Veszprémi pilótatársai másnap elszállították.
Horváth György hdgy. 101/III. oszt.		Eltűnt. Esztergom légterében. Meghalt Búcs községnél.		Kutatók azonosították
Kovács II. Sándor	1944. XII. 4.	Eltűnt. Kaposvár légterében. Meghalt Nagyszokolynál.	Légvédelmi találat.	Kutatók azonosították
Buzogány Lajos	1945. I. 1.	Eltűnt Seregélyesnél. Meghalt Vásárosdombónál.	Légi harc után kényszerleszállt.	Kutatók azonosították
Erdész Károly szkv. W-182	1945. I. 14. (11?)	Eltűnt, fogságba esett.		Háború után hazatért.
Gáspárfalvi József hdgy. Kék 7. 101/I. oszt.	1945. IV. 3.		Légvédelmi találat.	Háború után hazatért.
Nemeslaki Zoltán tórm.	1945. I. 1.	Cece – Alap között.	Légvédelmi találat.	Háború után hazatért.
Rétfalvi Lajos szkv. sárga 13 101/III. oszt.	1945. III. 18.	Eltűnt Simontornya légterében.		Háború után hazatért.
Szecsey Gábor hdgy. W-146 101/II. oszt.	1945. I. 3.	Várpalota repülőtér mellett.	Légi harc motorleállás.	Háború után hazatért.
Tábori Sándor tiz.	1945. III. 29			Háború után hazatért.

val, aki jól tudva németül, kemény vitával utasította rendre a rekvirálókat és vitte édesapját orvoshoz. Családszerető, jó fiú volt, a zsoldját mindig hazaadta, Erzsike húgát a Képzőművészeti Főiskolára szerette volna beírni. Laci element, életének célja a haza védelme lett teljes odaadással. Sorra érkeztek a haditudósítások bevetéseikről, sikereikről

és veszteségeikről. Képeken láthatta az ország, hogy a keleti front egyik hadirepülőterén bensőséges ünnepléssel fogadták a 100. bevetésről hazatérő Kovács József százados századparancsnokot, és hűséges kísérőjét, Varga László (beceneve, Órás) szakaszvezetőt. A század elsőtisztje tolmácsolta a bajtársak jókívánságait, egészsé-

28. ábra. Kovács József őrnagy és Varga László szakaszvezető a 100. bevetés után

Fotók a szerző gyűjteményéből.

get és további repülőszerencsét a 200. jubileumig. Másnap már indultak a 101. bevetésre.

Egy másik hír, 1943 decemberében, Harkov repülőterén az 5/1. önálló vadászszázad kötelékében a Bf 109 G-6 típusú repülőgépen Varga László repült.

1944. december 6-án, Mikulás napján volt otthon utoljára. Édesapja kérdésére, hogy „fiam, mi lesz veled?“, azt válaszolta, hogy reménykedünk, de ha minden elveszett, én elmegyek. Kovács József (akkor már) őrnagynak sikerült Ausztráliába mennie, neki a kísézőnek, a fedezőnek, a vé-

dőnek nem. Varga László Messerschmitt vadászpilóta szakaszvezető, aki igazoltan 157 bevetésben, 3 légi győzelemben vett részt és számos kitüntetésben részesült, 1944. december 11-én Budakeszi – Telki térségben nyomtalanul eltűnt. Kitüntetései: Bronz-, Kis és Nagy Ezüst, Vitézségi, I. Osztályú és II. Osztályú Tűzkereszt, Vaskereszt.

Erzsike húga, aki látogatta az Ercsiben levő katonai sírhelyet és az emlékművet, és aki minden nap várta, hogy egyszer belép László bátyja az ajtón, ezt írta Ercsi emlékkönyvébe: „Drága hazád védelmében hősként megvívta harcaidat, és áldoztatd ifjú életed. Sajnos hamvaidd ismeretlen földben nyugszanak, de emléked szívemben örökké megmarad.”

A gombaszedőtől a repüléstörténet kutatókig felsorakozott embereknek köszönhetően, 2012 óta a vadvirágok helyett a kegyelet virágai borítják az egykor eltűntek hitt pilóta sírját.

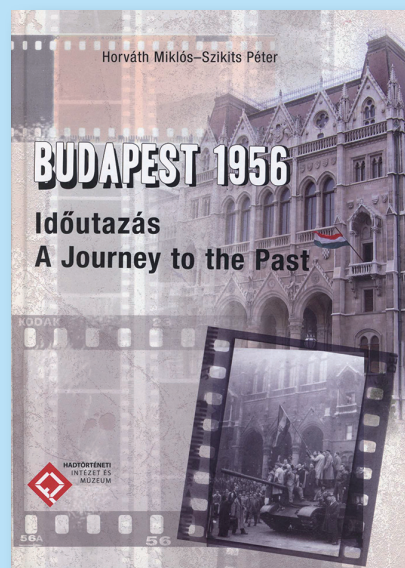
JEGYZETEK

- 17 102 /1. vadászrepülő század (pk. Máthé László főhadnagy) 1944. január 1. és december 31. között 67 db lelőtt szovjet repülőgép, ugyanezen időszakban saját veszteség: 6 ember és 12 repülőgép.
- 102/2. vadászrepülő század (pk. Pottondi László százados) 1944. július 9. – december 31. között 18 db lelőtt szovjet repülőgép, ugyanezen idő alatt saját veszteség: 3 ember 7 repülőgép.
- 18 Ercsi híradó. 2012. február. XXIII. évf. 2 sz. Szili Istvánné.

Dr. Horváth Miklós – Szikits Péter

BUDAPEST 1956 Időutazás – A Journey to the past

A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum gondozásában 2014-ben jelent meg, majd 2016-ban a Zrínyi Kiadó forgalmazói közreműködésével ismét kinyomtatásra került a *BUDAPEST 1956 Időutazás – A Journey to the past* című könyv. Szerzői, Horváth Miklós, történész, hadtörténész, a Magyar Tudományos Akadémia doktora és Szikits Péter, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum fotósa egy valóságos körsétára, egyúttal virtuális időutazásra hívja a Tisztelt Olvasót ebben a kötetben. A napjaink Budapestjéről készített látványos képeit mintegy ellenpontozva, az 1956-os forradalom és szabadságharc fővárosi eseményeit bemutató archív fotók és a képtelenesen vagy valóságosan is meglátogatott helyekhez köthető történelmi események felidézésével életre kel a múlt. A könyv a forradalom és szabadságharc hatvanadik évfordulója alkalmából került ismételt kiadásra. A kötet röviden ismerteti mindazt, ami 1956. október 23-a és november 4-e között történt Magyarországon, ám a hangsúly a forradalom helyszíneit bemutató fotókon van – egy-egy képpár erejéig minden esetben bemutatva a helyszínről napjainkban készített fotót is. A könyv kronológiai sorrendben írja le a tizenhárom nap eseményeit, illetve – részben térképek segítségével – bemutatja a szabadságharcos csoportok elhelyezkedését a fővárosban. A budapestieket és a gyönyörű fővárosunkba látogatókat a szerzők által összeállított magyar és angol nyelvű leírások és térképek segítik a múltat idéző városnézésben. A könyv – fotóanyaga, térképei és kétnyelvűsége miatt – nemcsak az olvasók, hanem akár a turisták számára is rendkívül hasznos lehet. 1956 hőseinek méltó emléket állít ez a kötet, amely egyúttal látványos és érdekes is.

A 144 oldalas, keménykötésű könyv, több mint 500 képpel 3610 Ft-os áron kapható a könyvesboltokban, illetve közvetlenül a Zrínyi Kiadónál is, 20%-os helyszíni kedvezménnyel. (Cím: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b., Tel.: 06-30-578-1048)